

Stand van zaken in het debat over de toekomst van de pensioenen

Kees Goudswaard

Pensioenvraagstukken in de kabinetsformatie, Amsterdam, 27 januari 2017

**Universiteit
Leiden**

Bij ons leer je de wereld kennen

Sterke punten stelsel

- Collectiviteit en risicodeling
- Welvaartswinst collectieve risicodeling is wat minder geworden, maar nog steeds de moeite waard (onderzoek Netspar: 1-4% van het pensioeninkomen)
- Lage uitvoeringskosten
- Nederland scoort hoog op ranglijstjes toereikendheid pensioenen; maar Leids onderzoek naar de werkelijke pensioenopbouw laat zien dat de verschillen groot zijn (sommigen sparen erg veel, anderen juist te weinig)

Zwakke punten stelsel

- Pensioentoezeggingen (in uitkeringsregelingen) worden al langere tijd niet waargemaakt → vertrouwenscrisis
- Focus op zekerheid maakt nastreven koopkrachtig pensioen lastiger
- Weinig transparantie (bijv. jongeren die denken dat er straks geen geld meer is)
- Moeilijk te rechtvaardigen herverdeling (doorsneesystematiek)
- Onvoldoende aansluiting bij ontwikkelingen op de arbeidsmarkt
- Weinig ruimte voor maatwerk en keuzevrijheid
- Pro-cyclische economische effecten / grote rentegevoeligheid

Toekomstvarianten SER

- Ambitieovereenkomst (1B): uitkeringsregeling met degressieve opbouw en met voorwaardelijke toezegging
- Persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling (4C): premiereregeling met uitgebreide risicodeling, ook tussen generaties → interessant, want behoud van het goede (collectieve risicodeling), gecombineerd met modernisering

Hoe kan 4C er uit zien?

- Risicodeling: langlevens (individueel én macro) en beleggingsrisico's, ook tussen generaties
- Prototype: een collectieve buffer bovenop persoonlijke rekeningen; minimaal 0, maximaal 20%
- Bij relatief hoge rendementen wordt de buffer gevuld, bij relatief lage rendementen gebruikt
- In beginsel stabiele premies (premies geen sturingsinstrument)
- Leeftijdspecifiek beleggingsbeleid (life cycle)

Pensioenresultaten in huidige- en SER-variant, in% loon

	Huidige uitkeringsregeling			Persoonlijk pensioen met collectieve risicodeling		
	Jonge werknemer	Oudere werknemer	Gepensioneerde	Jonge werknemer	Oudere werknemer	Gepensioneerde
Verwacht pensioen	80	65	65	80	67	67
Gunstig scenario	156	80	69	169	84	72
Ongunstig scenario	36	47	61	32	48	60
Kans daling koopkracht	38	52	72	29	38	46
Kans daling pensioeninkomen	18	24	34	10	16	23

Bron: CPB/SER (2016), blz. 48-49

Pensioenresultaten toekomstvarianten, in % loon

	Ambitieovereenkomst			Persoonlijk pensioen met collectieve risicodeling		
	Jonge werknemer	Oudere werknemer	Gepensioneerde	Jonge werknemer	Oudere werknemer	Gepensioneerde
Verwacht pensioen	80	67	66	80	67	67
Gunstig scenario	153	83	71	169	84	72
Ongunstig scenario	36	50	61	32	48	60
Kans daling koopkracht	38	46	59	29	38	46
Kans daling pensioeninkomen	17	20	27	10	16	23

Bron: CPB/SER (2016), blz. 48-49

Kwalitatieve vergelijking

- 4C transparanter dan uitkeringsregeling, maar wat minder dan varianten zonder buffer
- Beter evenwicht tussen generaties (geldt ook voor 1B)
- Geen doorschuiven tekorten mogelijk
- Meer mogelijkheden tot maatwerk en keuzevrijheid
- Persoonlijk pensioen is makkelijker mee te nemen naar andere baan
- 4C heeft kleinere rentegevoeligheid; draagt bij aan macro-economische stabiliteit

Transitie

- Dubbele transitie is interessant, omdat generatie-effecten van afstappen doorsnee en overstappen op 4C deels tegen elkaar in werken
- Daarbij is er een verband met de hoogte van de buffer en het tempo van bufferopbouw
- Maar er zal nog steeds compensatie nodig zijn en die zal per fonds verschillen; indicatie voor tijdelijke compensatie: premieopslag van 2 procentpunt gedurende 5 jaar
- Rond omzetten van aanspraken in kapitaal spelen nog diverse juridische en andere vragen

Perspectiefnota

- Kabinet kiest nog niet, maar vindt ambitieovereenkomst en persoonlijk pensioen met risicodeling interessante varianten om uit te werken
- Kabinet is wel expliciet over afschaffen doorsnee; bereidheid tot fiscale ondersteuning transitie
- Opties keuzevrijheid: flexibele inleg (binnen grenzen) en opname bedrag ineens (gemaximeerd)
- Ook voor zzp-ers en flexwerkers een toereikend pensioen; de vraag is hoe?

Bevindingen Pensioenfederatie (1)

- Zowel 1B als 4C zijn uitvoerbaar
- 1B benut de welvaartswinst van collectieve risicodeling beter: maar dekkinggraad kan ver weg zakken → discontinuïteitsrisico
- Resultaten hangen ook af van vormgeving varianten
- 4C scoort goed op communicatie (transparantie); maar communiceren in vermogen tijdens uitkeringsfase kan onzekerheid geven → liever communiceren in uitkeringen

Bevindingen Pensioenfederatie (2)

- Bestaande aanspraken moeten overgaan naar nieuw contract; kans op ontoelaatbare aantasting van eigendomsrechten is klein
- De dubbele transitie werkt (minder compensatie nodig)
- Degressieve opbouw in een uitkeringsregeling kan juridisch niet worden gerechtvaardigd (leeftijdsdiscriminatie) → 1B als premieovereenkomst vormgeven?
- Houdbaarheid verplichtstelling vraagt bij 4C voldoende solidariteit/risicodeling

Slotopmerkingen

- SER is hier nu verder mee aan de slag, in samenwerking met Pensioenfederatie
- Een en ander in het kader van de dialoog die de SER met diverse groepen voert naar aanleiding van eerdere pensioenadvies en verkenning
- Uitkomsten en conclusies zullen worden neergelegd in een brief van bevindingen